

പ്രസംഗം

ഗ്രന്ഥകർത്താ:

സർദാർ, കെ. എം. പണിക്കർ

ബി. വി. ബുക്സ്റ്റീപ്പോ & പ്രിൻറിംഗ് വർക്ക്സ്

തിരുവനന്തപുരം

[വില അഞ്ചു രൂപ]

പ്രസംഗം.

മ

ചിത്തത്തിങ്കൽ പ്രണയമതുലം

ചേർന്നിടം കാന്തയേ വി.

തൃത്തപ്പാടാൽ കൃശിത നെവാം

തൽപ്രിയൻ സാധുശീലൻ

ഭർദ്ദൈവത്തിൻ കഠിനവിധിയാൽ

വാണപോൽ രാജ്യകാശ്വേ

ബലപ്പെട്ടൊട്ടധികരിവസം

“പട്ടിയാലാ” പുരത്തിൽ.

ഭൂപസന്ദേശം

൨

താവുന്നോരാവിരഹകദന-

ത്തീയുതൻ ചൂടുമുഖം

വേവുന്നോരാഹൃദയമലർത്തൻ

ധൂമമാം വീഴ്ന്നിനാലേ

ഭാവം മാറി, ചെറുതുസുഖമി-

ല്ലാതെ തൻ നിഷ്ഠയിട്ട-

പ്പാവും വാണു ദിവസഗണനാ-

വൃത്തിയിൽ ശ്രദ്ധയോടെ.

൩

അപ്പോൾ വന്നാനചിന്തയതിരി-

ല്ലാതെവിശ്വാതിചേരും

നൽഭൂപാലാസ്ഥയമകടമ-

‘പുട്ടിയാലേ’ദ്രുമിതം

ഉൾപ്പൂവിങ്കൽ കരുണപരമി-

നാശിതമാരിലുജ്ജ്വലം

കപ്പാന്നാഗ്നി പ്രതിമ നരികൾ-

കുന്നതൻ രാജപത്രൻ.

൪

കേരവിപ്പെട്ടുള്ളൊരു നൃപതിയാൽ,
 തൻ സുതോദാഹമോതാൻ
 ശ്രീവഞ്ചികുമാരവരരുടെ മറ്റൊരു സ-
 ന്നിധാനത്തിലേയ്ക്കായ്
 ആവിമോദാലുചിത തിരുമുൽ-
 കാഴ്ചയോടപ്പൊഴേതാൻ
 പോവാനായിതപരയൊടു പര-
 ണ്തന്നയച്ചുള്ള ദൂതൻ.

൫

കണ്ടപ്പോൾ തന്നടിമലർ പണി-
 ണ്തരുമദൃഢഭാരാൽ
 കണ്ഠതപം പൂണ്ടൊരു മുഖമമ-
 ങ്ഗാശ്രവാലീർനാക്കി
 പണ്ടെ തന്നോടവൻ വളരും
 സ്നേഹമോർത്തീവിധത്തിൽ
 വേണ്ടുംപോലേവിരഹി, നിജമാം
 കാൽമോതാൻമുതുന്നാൻ.

3

ഭൂപസന്ദേശം

൬

ആകല്പം നീ നരവര, ജയി-

ജ്വാലമക്ഷാമപണ്യ-

ശ്ലോകശ്രീമൻ, തവ നിഴൽ കര-

ഞ്ഞിട്ട കാണാതവണ്ണം

ആകുംപോലേ, ചെറുതൊരു സഹായ-

ത്തിനായ് നിന്നൊടിപ്പോൾ

ശോകജ്വാലയ്ക്കിരപ്പെട്ടമിവൻ

പാരമത്വിച്ചിടുന്നു.

൭

ദഷ്ടാലത്താൽ പ്രിയയെ വളരെക്കാ-

ലമായ് വേർപിരിഞ്ഞീ

ശുഷ്കാത്മാ ഞാൻ വിശതശരണൻ ,

കഷ്ടമയ്യോ വസിപ്പു

ഉൾക്കാമ്പിങ്കൽ പെരിയ വിരമ-

ക്ലേശചിന്താഭരത്തിൻ

തിങ്കാൽ മററിന്നൊരുവിധവിചാ-

രത്തിന്നും ഞാനുഗതൻ.

വു ,

എൻകാൽ താനിതുവിധമിരു

ന്നീടവേ ബാലയാമാ-

മാൻകണ്ണാൾ തൻ കഥയതു തിന-

യ്ക്കാനമിന്നാവതല്ല

മംഗല്യാബ്ധേ, കരൾകരിയുമാ-

വിപ്രയോഗാശിമൂലം

മക്കളും ചിത്തസ്ഥിതിയൊടവരും വാ-

ഴുന്നതിന്നോർത്തിടാമോ?

ൻ

ചോകുന്നല്ലോ പ്രിയസഖഭവാൻ.

വഞ്ചിരാജ്യംവരെബ്ഭൂ-

പാകാരാതിഷ്ടയ തിരുമുൽ-

ക്കാഴ്ചയും കൊണ്ടവേഗം

പാകംചോലേ മദയിതയാൾ-

ക്കെന്റെ സന്ദേശമല്ലോ-

ളേകാനാ തേ തരമതുവഴി-

ക്കെട്ടു സാധിക്കുമല്ലോ.

ഭൂപസന്ദേശം

൧൦

അങ്ങോ, കേരവിപ്പെടുമൊരു മഹാ-

രാജവാശത്തിലുള്ളാ-

രാശം, പോകുന്നതുമൊരു മഹാ-

രാജകാർത്തിനായി

തുംഗശ്രീമൻ, ചെരത്തിനിട-

യ്ക്കെൻറകാൽ വർഗ്ഗിപ്പാൻ

ചങ്ങാതിത്തം കരുതിയിവനോ-

തുന്നതമ്പിൽ ക്ഷമിക്ക

൧൧

ദൈവം ലോകേശ്വരനുള്ളിൽ

പാണ്ഡവക്കായ് നടത്തി,

രണ്ടൻ ബാണാസുരവസതിയിൽ

കാത്തുകെട്ടിക്കിടന്നു,

അത്മിച്ചീടും കഴുകിനിരയായ്

ദേഹമോശ്വലനേകീ;

ഭക്തന്മാക്കായ് ഭൂതകന്ധദൃശം

ദേവരും സേവചെയ്തോർ.

ഭൂപസന്ദേശം

൧൨

സേവിപ്പോരെന്നു കലവുമുപേക്ഷിച്ചു
സരക്ഷചെയ്തും
കേൾവിപ്പെട്ടുള്ളൊരു തവകലം ശ്രേയ-
“റാട്ടോറ”വാശേ;
സ്നേഹിപ്പോരോടതിലുമധികംവേണ്ട-
തല്ലേ? മനസ്സിൻ-
മോഹത്താൽ ഞാൻ പറവതു ഗുപതേയ്യ!
തളാവതാണോ.

൧൩

എന്നോടങ്ങേയ്ക്കിയലുമലിവു,
ജ്യേഷ്ഠനും രാജവർത്തൻ
നന്നായ് കാട്ടും തിരുവുളവുമി-
ന്നോർത്ത വാത്സല്യബദ്ധ്യം
മന്നോർമുഖേ! പെരിയവിരഹ-
ശ്ലേഷമാണീടുമോമൽ-
കന്നൽക്കണ്ണാൾ മരുവുമിടമിന്നൊ-
ന്നു നീ പോയ് വരേണം.

ഭൂപസന്ദേശം

൧൪

പോകാൻതളാവഴിമുഴുവനും

ചൊല്ലവൻ, പിന്നെ യാത്രാ-
സൗകര്യത്തിന്നവിടവിടെവേ-

ണ്ടെന്നാരേപ്പാടുമെല്ലാം

പാകംപോലേ പലപതുപരി-

ഷ്കാരമില്ലാളിരിയ്ക്കെ,
ദേഹശ്ലേഷം വഴിയിലുളവാകാൻ

കണക്കില്ലയല്ലോ.

൧൫

മുന്നേപോയിജവമെടുവോൻ

പട്ടിയാലേശനാം ഭൂ-

വിണ്ണോർന്നാഥന്റെ പദയുഗം

ഭൂപിയാത്രാനവാദം.

ധന്യാത്മാവേ! ഹിതമൊടുവരി-

ച്ചെന്റെ കായ്ക്കത്തെയോർത്തി-

ട്ടിന്നേതന്നെ പ്രിയസഖ! പുറ-

പ്പെട്ടുകൊള്ളേണമല്ലോ.

ഭൂപ്രസംഗം

എന്ന

എണ്ണിക്കൂടാതെത്താമര മഹിമ ചേ-

ന്നുള്ളതാവിശ്വരൂപം

കണ്ണിൽക്കാണിച്ചെവിടമരവി-

ദേക്ഷണൻ പൂതമാക്കി

ധന്യം ഗീതാമൃതമെവിടെയാ-

ണൽഗമിച്ചുള്ളതാദ്യം

പുണ്യക്ഷേത്രം പരമതു വണ-

ങ്ങീടവേണുന്നതത്രേ.

എ

മോട്ടോർമാർഗ്ഗം സുഖമനുസരേ

ദില്ലി'യോളംകഴിപ്പം

കാട്ടാതേററം ഭൂതഗതി വര-

പ്പെട്ടനിൽ കാനിലേറി

വാട്ടംതട്ടാതടനടിഗമി-

ച്ചീട്ടകിൽ സ്വപ്നനോൽ

ശ്രേഷ്ഠി ചേന്നിടുമൊരു "കുരു-

ക്ഷേത്ര"മെത്താവതല്ലോ.

ഭൂപസന്ദേശം

ഫവു

വൈരികളുടെ പെരുങ്കമിടരോ -

ടെയ്ക്കുന്നാരാചജാലം

മാരിൽചേന്നു നലമൊട്ടാരു ച -

മട്ടികളിൽ ധരിച്ചും

സ്വരം ചോരാ ചിരിചൊരിയവേ

ജിജ്ഞാസിൻ തേർതെളിച്ചോൻ

താരാർമാതിൻ പതിയെ മനസ്സാ

തത്ര നീപൂജചെയ്തു.

ഫൻ

“പാതിപ്പത്ത”നതിപകളെഴും

ഭേദമോ ചാരെല്ലോ

കാണാൻപോലാ നുപവര!ഭവോ-

നസ്ഥലം ഭുവമേകാം

മാനംചേരും തവമഹിതരാം

പൂവ്വികളേഴുർ ഹിന്ദു-

സ്ഥാനം രക്ഷിച്ചുടിയിളകിടം

തെരുവട്ടം മരിച്ചു!

ഭൂപസന്ദേശം

൨൦

ഏതാനും നീവഴിയവിടെ നി-
ന്നനുപോകുന്നതായാൽ
സ്ഫീതാനന്ദം മണസി വിളയി-
ക്കുന്ന സുരഭാഗ്നമോടേ-
ക്ഷോണീഭാഗേ സുരനഗരിതൻ-
മൊയ വീണോരുമട്ടിൽ
കാണാം “ദല്ലി” നഗരമതുല-
ശ്രീയെഴും രാജധാനി.

൨൧

രാജിച്ചിടം തപനസുതയാം
ചാരുനീലാശ്വഹാര-
ശ്രീചേന്നീടം പുരിയതുപരം
വ്യാതിയാൻള്ളതത്രേ
പ്രാചീനേന്ത്യാപതികൾ സുരനാ-
ഥന്റെ ഗർവ്വം പിരിച്ചീ-
ഭൂപകുറു കാത്തവിടെ നിവസി-
ച്ചാരനേകം ശതാബ്ദം.

പാരം കീർത്തിപ്പൊലിമവിതരം
 ധർമ്മജൻ പണ്ടു പിന്നീ-
 ടേറെസ്സു മൂഡു പദവികൾ നടി-
 ചൂള്ള ഹിന്ദുക്കുതിരിശർ
 വീരന്മാരാം യവനന്ദവര-
 നാരുമിംഗ്ലീഷുകാരും
 വാരസ്രീപോലിവര പലരതം
 വെച്ചുമാനിച്ചുപോലും.

പേരാളുന്ന കീകിലന്ദവര-
 നാക്കെഴും വൻപ്രതാപം
 നേരാതെല്ലായിടവുമിവിടം
 ഹന്തേഷോഷിച്ചിടുന്നു
 വീരാഗ്രന്മാരുലകവർ വെടി-
 ണ്ണിടിലും കീർത്തികൊണ്ടി-
 പ്സാരിപ്പോഴും സുചിര സുരഭീ-
 ഭൂതമാകുന്നുവല്ലോ.

ഭൂപസന്ദേശം

൨൪

ആകാശത്തെ ശിഖരനിരയാൽ

തൊട്ടിടം സന്ധയാലാ

രാകാശഭൂപ്രതിഭേമഖ-

ജ്യോതിഷാരമ്യമായി

നീ കാണുമ്പോൾ പ്രിയസ്വ! മര-

ക്കൊല്ല തൻ കാന്തയെ വി-

ട്ടാകാംക്ഷാധിപ്രഥിതമതിയായ്-

വാഴുവോരെന്തെയേതു-

൨൫

മല്ലപ്പുപോൽ കുളർമുളലമാം

മന്ദഹാസംപെഴിച്ചു

വെല്ലത്തേപ്പോൽ മധുരിമയെഴും

വാക്കുകൊണ്ടാദരിച്ചു

മല്ലക്കണ്ണാൾ മണികളവിടെ സ്സ-

ത് കരിക്കാൻ ക്ഷണിച്ചാൽ

കല്പാതമാവേ! മമ കഥ മര-

ന്നെന്നതോ വന്നിടൊല്ലേ.

ഭൂപ്രസംഗേശം

൨൬

ഇക്കാലത്താ യമുനയിലിട-
ജ്ഞി ലംഭസ്സുവാങ്ങി-
ട്ടൊക്കെക്കാണ്ണം മണൽനിരപ്പരം-
ഭംഗിയായങ്ങുമിങ്ങും
ഉൾക്കൊണ്ടിടും സുഖമൊടുപുര-
- സ്ത്രീകൾ കാമോത്സവത്തിൽ
നീക്കം വസ്ത്രം ജഘനതടമൊ-
ട്ടൊട്ട കാട്ടുന്നപോലെ.

൨൭

ചെപ്പെട്ടോരമലനഗരം ത-
ന്നിലോരോരിടത്താ-
യ ക്ഷത്രിയാണൊരു ബഹുലമാം
കാഴ്ച കണ്ടൊരുശേഷം
സ്വപ്നമുണ്ടു നീയവിടെ മദിരാ-
ശി'യ്ക്കുപോം വണ്ടിതന്നിൽ
മെച്ചംനോക്കിസ്സുസുഖമുപവേ-
ശിക്കണം സ്ഥാൻമൊന്നിൽ.

ഭൂപ്രസംഗം

ഉവ്വ

ചെന്നൈത്തീടും മഹിതമേന്മയ്ക്കും

പട്ടണം വേഗമപ്പോൾ

നന്നായ് താണാണുഗമഭിവ-

ദിച്ചതാൻ പോയിടേണം

കണ്ണൻകാലിൽ തടവിയ പൊടി-

ച്ചാത്തുലാളിച്ചുമാശ്ച-

പുണ്യത്താലിന്നവിമുഖകിൽ

സർവ്വമാ ധന്യധന്യം.

ഉൻ

ഒട്ടേതാണ്ടിന്നൊരു ഖടികനീ

പാത്തിരുന്നാകിലപ്പോ-

ളെത്തും നന്നായ് ഗുണമഹിമയാ-

ലഗയാ "മാഗ്ര"ത്തിൽ

പുതുമീചക്രധിപനിഹമൊൻ ച

ജഹാൻ താജ് മഹാൾ തീ-

ത്തുത്തുശാസ്ത്രമസൃണമിലയിൽ

സർവ്വമാതൃസ്വരൂപം.

ഭൂപസന്ദേശം

൩൦

ഓമൽക്കാന്താസ് മൃതിയെയുമിള-
ക്കം ചേർക്കാത്തതാം തൻ
പ്രേമത്തേയും ജഗതിനിലനി-
ത്തിട്ടുവാൻ തീർത്തസൗധം
കാണുമ്പോൾ നീ ഹൃപവര! കനി-
ഞ്ഞൊട്ടുകണ്ണിൻപൊഴിയും
ക്ഷോണിത്തട്ടിൽ ദൃഢതരമതി-
പ്രേമമോ ദുഃഖകാരി.

൩൧

*പ്രേയാൻ ജായാചരമഗതിയാൽ-
ചിത്രമിഷ്കാതെ കാന്താ-
സായുജ്യത്തിൻ സ് മൃതിയൊടിച്ചുപോ-
ലാചരിക്കുന്നതോക്കിൽ
കായാപായം പ്രണയസുധതൻ
സേവയാൽ നീക്കിവാഴും
ജായാപ്തായാസ്വരഗീത മതിയാ-
നെത്തുപോൽ ചെന്തിടേണ്ടു?

രാജശ്രീ പി. കേ. നാരായണപിള്ള ഹൃദയമുന്ത

ഭൂപസന്ദേശം

൩൨

മാലേശാതെൻ പ്രിയസഖ! ഭവാ-

നായിടം വിട്ടുപിന്നെ

ക്കാലേ ചെന്നീടണമഴകെഴും

‘ഗോപാലീയർ’ ക്ഷോണിതനിൽ

ചാലേനമ്മിൽ പ്രണയമധികം

ചേൻ മന്ത്രിപ്രധാനൻ

§ ‘കൈലാസാഖ്യൻ’ സുഖമൊടവിടെ

ക്കാത്തുവാഴും ഭവാനെ.

൩൩

ഉൾത്താരികൽ പ്രിയമൊടഭിവാ-

ദ്യംകഴിച്ചെൻറെ കാഴ്ചം

സത്യംപോലങ്ങുവിലമറിയി-

പ്പിച്ചു വേണ്ടും വിധത്തിൽ

മുത്താഴത്തിന്നവിടെ നിവസി-

ച്ചാലുമത്യന്തമുണ്ടു

പ്രത്യേകിച്ചും മമത പലനാ-

ളായഹോ ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ.

---

§ Sir Kailas Hasker

ഭൂപ്രസംഗം

൩൪

മേട്രൈയുവിടെയിതിനാ-

ലുച്ചനേരത്തുറക്കി-

ക്കപ്പലും വലിയൊരു വഴി

ക്കിണിയും ഭൂമനീക്കി

പെട്ടെന്നതിസ്സമയമണയ-

നേരമട്ടിക്ക നേരേ.

വിട്ടേതെന്നും പെരിയപുകഴാ-

ണ്ടുള്ളതാം “ജാൻസി” തന്നിൽ.

൩൫

മേരോ മട്ടിൽ പലപല വികാ-

രങ്ങളീനാട്ടുകരിൽ

പൂരിപ്പിക്കും പുരി ഭരതഭൂമി-

യ്ക്കും പൊൻലലാമം

ചോരയ്ക്കളിൽ ചരിതമെഴുതി-

പ്പിച്ചൊരാപ്പുണ്യഭേശം

തീരാക്കളി കധിപ്രസതിയാം

“ജാൻസി” കാണേണ്ടതത്രേ.

ഭൂപസന്ദേശം

൩൬

വീതാശങ്കം വിമതനിരയെ

ഭേദേപ്പോൽ ഹനിച്ചും
സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്നുവിചമതിനി
സ്വാതന്ത്ര്യബലാ തൃജിച്ചും
ഖ്യാതിക്കേട്ടിൽ പെരുവരുമായ്
മൃത്യുനേരേവരിച്ചും
സാധിച്ചാളായുവതിയതിരി-
ല്ലാത്ത സൽകീർത്തിഭൂമു.

൩൭

പുല്ലിന്നൊപ്പം കരുതിവെച്ചതാം
രാജ്യവും ശ്രീയമെല്ലാം
കല്ലിൽ തന്നെ കസുമശയനാ വിട്ടു
താൻ പോയ് കിടന്നു
കല്പശ്രീയാം ഭരതധരയിൽ
ധർമ്മരക്ഷാഭൃമത്തിൽ
മല്ലക്കണ്ണാൻ പുതിയൊരുമഖം
ചെയ്തതാൻ ജീവനാലേ.

ഭൂപസന്ദേശം

നവു

അമ്മേ! നീയും ഭരതമഹി! നിൻ-

പത്നിയായ് ധന്യയായി,

ചെമ്മേ നാരിജനമഖിലരും

വന്ദ്യരാണെന്നുകൂടി,

സമ്മാന്യതാം തടവിനമഹാ-

രാജ് വേംശേ ജയിച്ചു,

നിമ്മായം ഭൂ രമണിയവർത്തൻ

വീരകൃത്യത്തിനാലേ.

നൻ

വർദ്ധിച്ചീടും വലിയബഹുമാ-

നാദിരാൽ കൈകൾ കൂപ്പി

ശുദ്ധശ്രീയമവളുടെ ചരി-

ത്രത്തെനീയോർത്തശേഷം

അദ്ദേശത്തേ പ്രിയസ്വഖ! ചെടി-

ത്തന്നെതന്നെ തരത്തിൽ

സദ്യഃ പോയിടണമൊരിടവും

തിക്കിടാതജ്ജനേരേ.

ഭൂപസന്ദേശം

രം

“ഭോപാൽ”രാജ്യം ജവമൊടനെയും പിന്നെ
വിഖ്യാതിചേരും
ഭൂപാലേന്ദ്രൻ ബുധമണി “ഹമീദുള്ള”
വാഴുന്നദേശം
താരാർമാതും ധരയുമതുപോൽ വാണി-
യും പ്രീതിപൂർവ്വം
സാപത്യത്തെ സുഖമനുഭവിക്കുന്നു
പോലിന്നവങ്കൽ.

രച

വിന്ധ്യക്ഷോണീധരനിരയടുത്താണ്,
കുന്ദോരുഭവാംബ്രി-
ഭവപസ്സുൾാൽ നിജ തലകുനിച്ചിന്ന
പൊങ്ങാതെ നിൽപ്പൂ
കാടും മേടും തരുന്നിവഹവും ശാഡപ-
ലശ്രോണിയുഞ്ചേ-
ന്നീടും സാനസ്ഥലികൾ രമണീയങ്ങൾ
തേ തുഷ്ണിചേക്കും.

൪൨

പരദ്രോഹം ലതകളുണിയും

നല്ല തേന്മാവസംഖ്യം

കുറിക്കാടും തരുണിരതമാ-

ലങ്ങും പൂപ്പോരശോകം,

ചുറ്റും കാണുമവിടെ ഗുപതേ!

നമ്മളാപുണ്യതീരം

മുറും നന്നായ് ഫലമൊട്ടു നന്ന-

യുന്നതാണാപ്രദേശം.

൪൩

മോടിയൊന്നാ വലിയ കനക-

പ്രളഭമില്ലാതെ വാഴും

വേടത്തനീമണികൾ തവ വ-

ളിത്തീരങ്ങളെ കേൾക്കേ

പാടത്തോരം ചുട്ടവെയിലിലും

വേലചെയ്യുമൊഴിച്ചും

പേടിച്ചുന്ന് നെടുമിഴിതൂറി-

ച്ചൊട്ടു നോക്കീടുമല്ലോ.

൪൪

അന്തിയുഷ്ടോളമുണ്ടിഴിമാ-
 രാററിലേയ്ക്കൊട്ടിറങ്ങി-
 ചുന്താ ചേരുന്നെടുക്കുകി-
 കേരിയീറൻ ധരിക്കെ
 ഉന്തിപ്പൊന്തുന്നരസിജതടം
 നല്ലപോലെ നന്നത്താ-
 വണ്ടിപ്പോക്കിൽ പ്രിയസഖ! വോ-
 നൊന്നു കണ്ടെങ്കിലായി.

൪൫

ചെല്ലം നീ മനമനഗരിയിൽ
 പിന്നെയടിക്കിലല്ലോ
 കല്യാണാത്മൻ ചെറുതുവഴിമാ-
 റേണ്ടതായുള്ള ഘട്ടം
 ചൊല്ലിച്ചോദിച്ചുനരിക നീ-
 ഭക്ഷിണം “ഹൈന്ദവോദാരം”
 ചൊല്ലേറീടും പുരിയണയവാ-
 നുള്ളതാം വണ്ടിയല്ലോ.

ഭൂപസന്ദേശം

രനു

തന്നത്താണെ മുരിയിലൊരു സാ-

മുട്ടു പോലുന്നിരുന്നോ,

വന്നെത്തീടും പഥികരധികം

തക്കളിൽ തികിയാണോ

അന്നത്തേ രാവൊരുവിധമിരു-

ന്നൊന്നു സാധിച്ചുപോയാൽ

ചെന്നെത്തീടും പുലരെ വിരവോ-

ടാർഭു, നീ “ഹൈദുബാദിൽ.”

രൈ

നിന്നെക്കാണാൻ വരുമവിടെയ-

ന്നേരമെന്നിപ്പൊന്നാകും

മന്നിൽക്കേൾവിപ്പെടുമൊരുമഹാൻ.

“ഹൈദുർ” മന്ത്രിമുഖ്യൻ.

കന്നിച്ചീടും പ്രമദഭരമോ-

ട്റെന്റെ കായ്ത്തെയെല്ലാം

നന്ദിച്ചോതിക്കുശലമൊഴിയാൽ.

തൽപ്രിയം നേടവേണം.

ഭൂപസന്ദേശം

ഭവ

ഒച്ചപ്പെടുള്ളൊരുവിഭവമാ-
ന്നുള്ളതാം പട്ടണത്തിൽ
കാഴ്ചയുണ്ടാം പലപല മനോ-
രമ്യമാം ഹർമ്മ്യജാലം
ഉച്ചശ്രീയാം മുകിലനുപസാ-
ഗ്രാജ്യലക്ഷ്മീവിലാസം
മെച്ചംകൂടുംപടി പടുതയോ-
ട്ര വർത്തിച്ചിടുന്നു.

ഭൻ

ആററിൻ വക്കത്തിരുപറവുമു-
ണ്ടുജാല ശ്രീവിലാസം.
ചേരും ഹർമ്മ്യാവലിയതുല വൈ-
ചിത്ര്യശില്പാഭിരാമം
പാരിച്ചീടും ധനവിഭവമാ-
ന്നുള്ള മുസ്ലീം പ്രഭുക്ക-
ന്മാരഭ്യേതം സുഖമധിവസി-
ക്കുന്നു വൻമോടിയോടെ.

൨൦

പ്രീതിയുണ്ടും സമയമറിയി-
ച്ചിട്ടുവാനീശനാമം
കീർത്തിച്ചു “ഇതേ മഹിതനായന
ല്ലാതയോ ചെയ്തില്ല”
ക്ഷേത്രസ്ഥാനാദിതുവിധമയ-
ത്തിട്ടുമാപുണ്യചക്രം
പേരും കേൾക്കുമവിടെവിടെയും
സന്ധ്യനേരം നിതാന്തം.

൨൧

ശീഷം തൊട്ടിട്ടിവരെ മറ-
യ്ക്കുന്ന “ബർബാ”ധരിച്ചു-
ന്മേലോ ചേരാം മിഴി ജനൽ കണ്-
കിന്നു കാണിച്ചൊരുപ്പം
തോഷംകൊള്ളും സഖികളൊടുചേ-
ന്നുസുവരിക്കിറങ്ങും
ഘോഷാസ്മിതൻ വഴികളിൽ നട-
ക്കുന്നതും ചിത്രമത്രേ.

ഭൂപസന്ദേശം

൫൨

വിസ്താരാശ്ച പലപല ന-
കാവ, മെച്ചം കലനോ-
രുദ്യാനങ്ങൾ, സുഖമൊഴു വണിക്-
ത്രോജ്ഞൻ വാഴും ഗൃഹങ്ങൾ,
ഉത്തുഗശ്രീ വിഭവസിദ്ധിമോ-
ങ്ങാടി, ലോകപ്രസിദ്ധം
വിദ്യാപീഠം, പലതിതുവിധം
തത്ര കാണേണ്ടതത്ര.

൫൩

രാജാക്കന്മാർ വളരെയെഴുമീ
ഭാരതഭക്ഷാണിതന്നിൽ
“നെജാ”മല്ലോ സ്ഥിതിവിവേക-
വത്തിനാലഗ്രഗണ്യൻ
രാജൽകീർത്തിപ്പെരുമ വിളയി-
പ്പിക്കുമീ രാജധാനി-
ക്കോജസ്സേവം വളരുവതിലി-
ന്നെന്നൊരാശ്ചര്യമുള്ളു.

ഭൂപസന്ദേശം

ഒര

തെരൊന്നേ പൊന്നിടുകിലവിട:-
ന്നമ്പിലെത്തിടമല്ലോ
പിറേന്നാളിൽ പുരുവിഭവമാ-
ണ്ടുള്ളൊരാ “ബംഗളൂരി”ൽ
കുറുംകൂടാതവനിവഴിപോൽ
ചണ്ഡികാപാദതാരിൽ
പറും ചിത്തത്തൊടുസുകൃതികാ--
ക്കുന്നിതേ “കൃഷ്ണരാജൻ”.

ഒരു

ശ്രീരാമോദാഹരണ ഗുണനാ-
മാനുപേന്ദ്രപ്രതാപാൽ
സൂര്യൻപോലും തപനതവെടി--
ഞ്ഞത്ര ശോഭിച്ചിടുന്നു
നേരംപോക്കല്ലറികയിവിടെ
ഗ്രീഷ്മ മദ്ധ്യാഹ്നനേരം
പോലും തീകാച്ചിടുവതൊരസാ--
ധാരണം വാത്തയല്ല.

ഭൂപസന്ദേശം

ഒന്നു

കാണാമാരാൽ പലവിധലതാ
വൃന്ദസുരഭോഗ്യവത്തായ്
ചേണാനേററം കസുമസുഷമാ-
ലംകൃതം “ലാലബാഗം”
നാണിപ്പിപ്പു പരമതുസഖേ!
നന്ദനോദ്യാനലക്ഷ്മീം
ക്ഷോണീഭാഗത്തിതുവിധമൊരു-
ദ്യാനമോ പിന്നയല്ലോ.

രണ്ടു

ആരോമൽപ്പൂങ്കുലയിടനിറ-
ഞ്ഞമരസുരഭ്യമേന്തു-
ന്നാരാമത്തിൽ പുളകമിളകി-
ക്കുമുകന്മാരുമായി
X സ്വൈരരാലാപാദ്യുരുതരവിനോ-
ദങ്ങൾ ചെയ്തമ്പിൽ വാഴും
യുറോപ്യൻ സ്രീജനമധികമാ-
നന്ദമുണ്ടാക്കിടും തേ.

ഭൂപ്രസംഗം

൫൮

പട്ടാളക്കാരുടെ വിലസും
മണ്ഡപത്തിൽ കരേറി
പുഷ്പാലങ്കാരം ചെയ്തിൽ വിതരം
ബാൻസുവായിച്ചിടുമ്പോൾ
കൂട്ടാർകൂടിചെറുതുമറിവില്ലാതെ
കൈകൊട്ടിടുന്നോർ
കാട്ടാം നിമ്നാഭനചിതമനാ-
ശാസ്ത്രമാം ഹാസ്യാഭാവം.

൫൯

ഉത്സാഹത്തോടവിടെയൊരുവേ-
ളയ്ക്കുവന്നീടുമല്ലോ
“മിർസാ”, മൈസൂർ ഗുവരനുടെ
വിശ്വസ്തനാം മന്ത്രിവർണ്ണൻ
സൽസാമന്ത്രിയും തിരുമുഖനേ
വേണ്ടപോലാളായിച്ചി-
ട്ടുറസ്സുതോട്ടിനിയ കശലാം
ചൊൽകുന്നിടത്തുപോകായ്.

ഭൂപ്രസംഗേശ്വരം

നൂറു

നേരം വൈകുമ്പോഴുതവിടെ നി-
നിട്ടതീവണ്ടികേറി
സൈ പരം രാവൊന്നുപ്രപഞ്ചികഴി-
ച്ചിട്ടുണർന്നിട്ടമപ്പോൾ
പാരിൽ പാരം പുക്കുറപ്പൊരിയുമ-
ക്കേരളക്കോണിഭാഗം
നേരേ കാണായ് വരുമതുതവാ-
ക്ഷിയു പീയുഷമാകും.

നൂറു

കാർത്തികദീപം മലമകളുടെയും
മമ്മരംകൊണ്ടു കാതിൽ.
താർതേൻ ചേക്കും നദികളുടെയും
കാകനിരൂപ്യധിയാലേ
പേർകൊണ്ടിടും വനപന്തസുകേ-
രദിവൃക്ഷങ്ങളേയും
നേർകണ്ടിടാനവനിയിലൊരേ-
ടത്തുമില്ലെന്നു നൂറും.

ഭൂപസന്ദേശം

നൂറ

ഓരോ കല്ലും മണലുമവിടെ-

പ്പുണ്യമുളളൊന്നു, നല്ലോ-
രാരും കാടും ശിരികളുമെനി-

യ്ക്കൊക്കെ തീർത്ഥങ്ങളത്രേ;
നേരേചൊല്ലാമവിടെവളര-

ന്നോരു ജന്തുക്കളും ഹൃ-
ത്താരിൽ കാണുമു ധൃവര! മമ

കൂടപ്പിറപ്പെന്നു തന്നെ.

നൂറ

ആകുമ്പോൾ ജലധിതടവി-

ദ്ധന്യ കന്യാകുമാരി-

ഗോകുണ്ഡാന്തരം പരിചൊടു കിട-

ക്കുന്നു ഭൂമീചിഭാഗം

ആകെക്കൂടെച്ചെരുതവ

വണ്ണിപ്പതിന്നെങ്ങനെയൊൻ
ലോകത്തിങ്കൽ പാമിതുകണ-

ക്കുന്നു വേരില്ലഭേദം.

ഭൂപസന്ദേശം

നൂറ്

ലാളിക്കുന്ന സുഖമൊരുവശം
നീലമംഭോധി, മരേറ-
പ്പാളിക്കിന്നുണ്ടഗരുവിപിനാ
ചേൻ സഹ്യാഭിവർത്തൻ
മേളിക്കുന്ന വപുഷി പെരിയാർ
പമ്പതൊട്ടുള്ള തീർത്ഥം
കേളിക്കിന്നീവിധമെവിടെ
മറുളളലേശംപ്രദേശം.

നൂറു

നന്നായിട്ടിന്നുഴതഥ വിത-
ച്ചീടുവാൻ പാകമായോ,
ഒന്നായ്തന്നെ തെളിവൊടുവള-
ന്നിട്ടഹോ പച്ചയായോ
തന്നത്താനേ കതിരുകൾ വിള-
ഞ്ഞിട്ട ഹേമാമോയോ,
കണ്ണിൽകാണാം വയലുകൾ നിന-
ക്കെന്നുമെല്ലായിടത്തും.

ഭൂപസന്ദേശം

നന്ന

ചെമ്മേ ചെന്താമരകൾ നിറയും
നൽ കളിപ്പാകളങ്ങൾ
തേന്മാനോപ്പം കൂമുകനീരയും
ചേൻ നാട്ടിൻപുറങ്ങൾ
സമ്മാന്യോരുപ്രതിമ കദളി-
രംഗമാമങ്കളങ്ങൾ
കാഞ്ചാനിപ്പീവിധമഴകു-
റെറങ്ങുമേ ഭൂമിതന്നിൽ.

നാ

പുണ്യം ചേരും സുകൃതിവരരാം
ഭൂസുരന്മാരുടേയോ
മണിൾക്കീർത്തിച്ചു വിതരിപ്പും
പണ്ഡിതന്മാരുടേയോ
വിണ്ണോർസ്രീകൾക്കെളിമപുലരി-
പ്പിച്ചപെണ്ണുങ്ങുടേയോ
എണ്ണാവല്ലാത്തൊരു ഗുണഗണം
വണ്ണനാ ചെയ്തവതാമോ?

പ്രസന്നേശം

നവ

ചൊല്ലാവല്ലേ ഹവര! മലയാ-
ഉത്തിലേ കേൾവിചേരും
നല്ലാർവക്ത്രത്തിനു തികയുമ-
സ്സൽ ഗുണശ്രേണിതെല്ലം
എല്ലാമോത്താൽ കസുമശരസാ-
മ്രാജ്യസംരക്ഷണത്തെ-
ച്ചില്ലീവില്ലിൻ കളിയിലവർ താൻ
നിവ്ഹിക്കുന്നു നിത്യം.

നന്ദ

ലാവണ്യശ്രീ തികയുമവർ ത-
ന്നംഗഭംഗിക്കു തുല്യം
ഭൂവിൽ ചൊല്ലാനവരുടെ നിരാ-
ലസ്യസാരസ്യമൊന്നേ
തേജസ്സിന്നൊത്തകമലരിനും
സദപികാസം കലർന്നി-
ദ്ദേവം കാണാനബലകളയേ
മരണാരോടത്തുമില്ല.

ധമ്മക്ഷേത്രം വരമതുമഹാൻ
 “ശങ്കരൻ” തൊട്ടു ഭൂമെന്ത
 വന്മാഹാത്മ്യം തടവിന യതി-
 ശ്രേഷ്ഠരെപ്പൊറുദേശം
 X ചെമ്മേ കൃഷ്ണീടണമതു മന-
 സ്സാലെ നീ, കേരളത്തെ-
 കാണാൻ സാധിച്ചതുമൊരു മഹാ-
 ഭാഗ്യമെന്നോർത്തിടേണം.

“ഉച്ചക്കാലംവരെയൊരുവിധാ
 വണ്ടിയിൽ താമസിച്ച്
 കൊച്ചിനാട്ടിനടുത്തൊരു തല-
 സ്ഥാനമെത്തുന്നതല്ലോ;
 മെച്ചം ചേരും പുതുതുറമുഖാ
 കണ്ടുനീയൻതന്നെ
 സ്വപ്നവും പോയിട്ടുക മടികൂ-
 ടാതെ കൊല്ലംവരെയും.

ഭൂപസന്ദേശം

5.൨

പിറേന്നാളിൽ ബന്ധ! തിരുവന-
നാഖ്യമാകുംപുരത്തിൽ-
പ്പുററി ബുദ്ധിപതിയുടെ മഹാ-
കൃത്യവും നിവ്വഹിയ്ക്കു;
ചുറ്റിക്കാണാനവിടമിടയില്ലെ
ങ്കിലും പോയ് വണങ്ങും,
കററക്കാറിൻ നിറമുടയ ലോ-
കേശനാം ഭോഗിതപ്പം.

൭.൩

ഒട്ടും കാലംകളയരുതു നീ
രാജ്യകാര്യം കഴിഞ്ഞാൽ
വിട്ടീടേണം വിപുലവിഭവ-
ശ്രീയെഴും രാജധാനീം;
കോട്ടംവിട്ടതപരിതഗതിയാം
വാഹനം കേറിയെത്തു;
പെട്ടെന്നാലപ്പഴയതിനടു-
ത്താണു ഗേഹം മദീയം.

ഭൂപ്രസംഗേശം

ഒർ

ഭീനക്കാക്കിന്നൊരു പുതിയ ധ-

ന്വന്തരിപ്രായനത്ഥി-

ശ്രേണിക്കെല്ലാം ദയയൊടുകൊടു-

ക്കുന്ന ഭൂകുപ്പുവൃക്ഷം

ഉന്നം വിട്ടാനന്തരമതിൽ വാ.

ഴുന്ന്, തെല്ലിന്നു സ്വത്വ-

സ്ഥാനാൽ തെറ്റാത്തമലഗുണനൈൻ

ജ്യേഷ്ഠൻകൃഷ്ടചിത്തൻ.

ഒരു

വീരമാക്കിന്നിതിലകമേ!

നിന്നെ നേരിട്ടുകാണ-

ന്നേരത്തന്നെ സവിനയമെഴു-

ന്നേറു സൽക്കാരപൂർവ്വം

അയ്യൻ വേണ്ടുപടി കുശലവാ.

ക്കോതി മാനിച്ചു പിന്നെ-

ച്ചേരുംവണ്ണം കുതുകമൊടു ചോ-

ദിക്കുമെൻ വാത്തയെല്ലാം.

ഭൂപസന്ദേശം

ഐ

സത്യംപോലെ സകലവുമു-
ച്ചീടവേ ചൊല്ലുമല്ലോ
ചിത്തത്തിങ്കൽ പ്രണയമൊടുനി-
പോകപോകെന്നു തന്നെ;
പ്രത്യേകം തേ തരുമവിടെ നി-
ന്നെൻഗൃഹത്തിങ്കൽ വേഗാ-
ലെത്തീടാനായ് നിയതമുപയോ-
ഗിയ്ക്കു വേണ്ടുന്ന ബോധം.

ഐ

കിഞ്ചിന്നേരം പ്രിയസഖ! ഭവാൻ
മോടിയോടിന്നു മോട്ടാർ-
വഞ്ചിയ്ക്കുള്ളിൽ ചെറുപവനനേ-
ററിട്ടു വാണീടിലപ്പോൾ
പുഞ്ചപ്പാടംനദിയുമതിലം-
ഘിച്ചു ചെന്നെത്തുമല്ലോ
നെഞ്ചിൽ ചാലേ പ്രമദമുളവാ-
ക്കുന്ന കാവാലദേശം.

ഭൂപസന്ദേശം, പൂവ്സന്ദേശം സമാപ്തം.

ഉത്തരസന്ദേശം

൧

തീരാതുളേളാരമലവിഭവം-
കൊണ്ടുമെല്ലായിടത്തും
നേരായ് കാണും സുഹൃദഭരമാം
കേരവു ക്ഷങ്ങുകൊണ്ടും
പാരാതേറ്റം കുതുകമുളവാ-
ക്കീടുമല്ലോ, നിനക്ക-
ത്താരാർമാതിന്നണിനിലയമാം
കോമളം ഭൂമിഭാഗം.

൨

എങ്ങും പോവാൻ സലിലമയമാം
നാഡിപ്പോൽ തോടുകൊണ്ടും
തിങ്ങിക്കാണും ഭവനനിരതൻ
ഭംഗികൊണ്ടും നിനച്ചാൽ
തുംഗശ്രീചേന്യകപുകഴാ-
ന്നുള്ള പുത്തൻ “ചെനീസി”ൻ
ഭംഗിയ്ക്കു നാടെളിമയുളവാക്കു -
നതായ് തോന്നുമാക്കും.

ഭൂപസന്ദേശം

൩

നന്നാഭ* പമ്പാനദിയിൽ മുഴുകി-

ശ്ശീതമാം വാതപോതം

വന്നാമോദാൽ പുളകമിളകും-

മാറുവീശുന്നനേരം

ഒന്നായാടും കൂമുകനിരതൻ

പത്രമാം ചാമരംകൊ-

ണ്ടെന്നാടെന്നും സുഖസുരഭിലം

കൊടുവുതേ രാജഭാവം.

൪

കേശകണ്ണാൾ മണികളവിടെ

ക്കൂട്ടുകൂടിട്ടിറങ്ങി-

ട്ടാഴത്തിൽച്ചെന്നമലസലില,

ക്രീഡചെയ്യുന്നനേരം

മൃശ്വപുവൽത്തരുവിലിഴുകും.

കുങ്കുമച്ചാറുകൊണ്ടെ-

റ്റുപാഴും കൊൾവു നദിയിലിടവല്ല-

തിതൻ ശോണവണ്ണം.

൫

“മുക്കുനേൻ ഞാൻ തരമൊടുപിടി-
 ചാല”മിന്നാക്കു നീന്താ-
 മക്കുക്കൂലംവരെ “യിതൊരുമീ-
 ന്നുരുഭോഗത്തുകൊത്തി”
 “ഭംഗിക്കോ നീ കരയിൽ നിവസി-
 കുന്നതെ”ന്നൊക്കെയോതി-
 ത്തിങ്ങും മോദാൽ ചിറയിലവർ നീ
 ന്നുന്നതത്വന്തകാന്തം.

൬

പേടിക്കാതിന്നവിടവിടെ നിൽ-
 കുന്ന മാഹാഗണങ്ങൾ
 ചാടിചാടിസ്സുഖമൊടു നട-
 കുന്ന നൽപ്പയ്ക്കിടാക്കൾ
 കൂടെച്ചേന്നിട്ടവയൊടു കളി-
 കുന്ന കുഞ്ഞുങ്ങൾ, ഇന്ന-
 ചാടിക്കളയാമാറിമയവിട-
 ത്തിന്നു കാണാവതത്രേ.

ഭൂപ്രസംഗേശം

൭

ഏറെച്ചേർന്നിട്ടൊരുപൊഴുതമാ-
 സൂര്യരശ്മിക്കുപോലും
 നേര കിട്ടാതഥപകലുമി-
 നന്നിപോൽ ശാന്തമായും
 കേരത്തോപ്പാണവിടെ മുഴുവൻ,
 വൻമണൽക്കാടു നാടാ-
 യോരങ്ങയ്ക്കിന്നതിൽ വലിയൊരാ-
 ശ്വയ്യമുണ്ടാകുമല്ലോ.

൮

വേലിക്കാലിൽ പടരുമൊരു നൽ
 കയ്പുവല്ലീസമൃദ്ധം;
 ചാലെ മുറുത്തിലയിളകിയാ-
 ടുന്ന രംഭാകദംബം;
 നീലപ്പങ്കേരുമമലർ നിറ-
 ണ്ണുള്ള നീരാഴി;നേരാ-
 യാലോചിച്ചാൽ പ്രകൃതിയുടെ പൂ-
 വാടിതാനപ്രദേശം!

ഭൂപസന്ദേശം

ൻ

വാരാശിക്കെത്തഴുകൊടു പര-

നുള്ള പാടങ്ങൾ തന്നിൽ

തരന്നാടനടയ കരജാ-

ലങ്ങൾ തട്ടുന്നനേരം

നേരായ് രംഗ്ര തെളിവൊടു വിള-

ങ്ങുന്നൊരാശാന്തരാളം

പാരാതേൽപൂ രജത മുകര-

ശ്രീവിലാസം വിശേഷം.

മം

നേരേ വള്ളക്കടവിലുടനേ

നീയിറങ്ങുന്നതായാൽ

ചാരേ കാണാമുലകിലറിയും

“ചാല”യിൽ ശേഖമപ്പോൾ

പാരാതോത്തിടണമതുപരം

സ്ഥാനമാനാഭിജാത്യം

മേരും പാരം പഴയ തറവാ-

ടെന്നു ഭൂപത്രമുലേ!

ഭൂപസന്ദേശം

൧൧

ഉല്ലാസത്തോടതി ഗുണനിയേ!
നീ കരയ്ക്കോട്ടിറങ്ങി-
ചെല്ലാനായിച്ചെരുമടിപ്പൂ-
ണ്ടങ്ങു നിന്നീടുമപ്പോൾ
നെല്ലുംകേറിക്കടവിലവിടെ-
ക്കണ്ടിടും വഞ്ചിതനെ
കല്യാണമാവേ! നിറപറകൾ വെ-
ച്ചുള്ള സൽക്കാരമാവും.

൧൨

മുന്നിൽചേരും ഭവനമതു ന-
ല്ലെടുക്കെട്ടാണതിൽ താൻ
പുണ്യത്താൽ മജ്ജനനി നിവസി-
ക്കുന്നതിപ്പോൾ സുഖേൻ;
മന്നോർമുഖേ! മമവരവുതാൻ
ചിന്തയുമല്ല; ഭൂര-
തന്നേപാക്കും സുതരിലലിവാ-
നുള്ളതേ മാതൃചിത്തം.

ഭൂപസന്ദേശം

ചന്ദ

വീട്ടിൻമുമ്പിൽ ചെറുതഥ വല-
ത്തായി മൽക്കാന്തവാഴും
കേടറുളളോരണിഭവനമു-
ണ്ടുന്നതം ചിത്രശിപ്പം
മൂടില്ലാത്തോരതിനടയര-
ണ്ടാന്നിലയ്ക്കാണവരക്ക-
മ്പോടെ വാഴുന്നതിനു മണിമ-
ച്ചുള്ളതുൽകൃഷ്ണബുദ്ധേ!

ചർ

സാരസ്വത്തിൻ പുതുന്നിലയമാ-
മെൻപ്രിയയ്ക്കേററമിഷ്ടം
ചേരും മല്ലച്ചുവടു പലതു-
ണ്ടാഗ്രഹത്തിന്റെ പിൻപിൽ
ചാരതപം പുണ്ടലർനിരനിറ-
ഞ്ഞിട്ടു കാണാമവററിൻ
ചാരത്തിമ്പത്തൊടു സമയമ-
ന്നെത്ര ഹാ! പോക്കി ഞങ്ങൾ..

ഭൂപസന്ദേശം

൧൫

സാരംഗാക്ഷീമണിയവൾ പിറ-
ന്നുള്ളനാൾ നട്ടതാകും
കേരത്തെ രണ്ടരികിലവിടെ
കണ്ടിടാം നിപ്പതായി;
ഏറത്തിങ്ങും ഫലനിവഹമോടി-
പ്പോൾ നന്നായ് വളർന്നു-
പ്പോരാ ഗംഭീരതയൊടു നി-
ക്കുന്നു മൽ സ്യാലഭാവം.

൧൬

ഉണ്ടല്ലോ തെല്ലുകൾ മറിമാൻ-
കണ്ണിതാൻ ജോലിചെയ്തി-
ട്ടുണ്ടാക്കിക്കാ വളരെയുളവാം
കാകറിത്തോട്ടമാധ്യം;
കണ്ടിടാം നൽ വഴുതനകളും
പാവലും വെണ്ട മത്തൻ
കൊണ്ടാടിടും പടി പടവലം
തൊട്ടു നസ്യങ്ങളെല്ലാം.

ഭൂപസന്ദേശം

പി

മന്ദ്ര ഭൂമീശ്വര! വലതുകാലാ-
ദ്യമായ് വെച്ചിറങ്ങി-
ച്ചെന്നീടേണം തദനമടികൂ-
ടാതെ ഗേഹാങ്കണത്തിൽ;
നന്നായോരോവിധ കളികളിൽ
ശ്രദ്ധപൂണ്ടുണ്ടിരുപ്പോ-
രുണ്ണിപ്പിള്ളർക്കതികതുകമുൾ-
ത്താരിലേറുവിധത്തിൽ.

പി

വന്നത്യന്തം കുതുകഭൂതനാ-
യാശു ചോദിക്കുമപ്പോൾ
എന്നമ്മാവൻ പട്ടമതിഭവാൻ
ചെന്നതിൻ കായ്മമെല്ലാം
നന്നേത്താണുദധികമഭിവ-
ന്ദിച്ചു ചാരുസ്വരത്തിൽ
ചൊന്നീടേണം ഇപ്രവര മടി-
യ്ക്കാതെ കണ്ടിപ്രകാരം.

ഭൂപസന്ദേശം

എൻ

“സൂത്രോൽപന്നം കലമതുപരാ-
ണേതിഹാസപ്രസിദ്ധം
വീര്യത്താലിന്നതിൽ മികവെഴും
നല്ല “റാട്ടോറ” വംശം
പാരാവാരോപമമധികം-
ഭീരമാമക്കലത്തിൽ
തീരാപ്പുണ്യാൽ നലമൊടുജനി
മുള്ള ഭൂപാലകൻ ഞാൻ.

൨൦.

ശങ്കാപേതം സമരഭൂവി സം-
ഹാരദ്രവ്യത്വപൻ
തൻകാൽ കൂപ്പുന്നവരിലലിവു-
ളോരു മന്ദാരശാഖി
തുഗേശ്രീമാൻ നയജലധിയാം
“ബീക്കനേർ” ക്കീശനാക്കും
ഗംഗാസിംഹക്കുതിപതിയെന്നി-
ക്കുന്നഹോ ജ്യേഷ്ഠനാകും.

ഭൂപ്രസംഗേശ്വര

൨൧

“നാമം നോരായണ് നഥ കലാ-
ഭിഖ്യതാൻ സിംഹൻ; ഇന്നെൻ-
വാസം സംവത്സരമധികമായ്
പട്ടിയാലാപുരത്തിൽ
സ്നേഹം നമ്മിൽ തടവിനമഹാ-
രാജ ഭൂപ്രഭുസിംഹൻ’
പാലിങ്ങുന്നോരവിടമൊരു ഭൂ-
ലോകവൈകുണ്ഠമത്രേ.

൨൨

“വേണേൻ രാജേശ്വരനുടെ നിയോ-
ഗത്തിനാൽ വഞ്ചിഭൂപൻ-
തന്നെക്കണ്മേൻ ബത തിരുവന-
ന്താഖ്യമാകുംപുരത്തിൽ
പിന്നെ സ്നേഹംപെടുമൊരുഭവൽ
ഭാഗിനേയന്റെ കാൽ
തന്നാരോമൽ പ്രിയമൊടു പറ-
ഞ്ഞിടുവാനിങ്ങുപോന്നു”.

ഭൂപസന്ദേശം

൨൩

ഇത്ഥം നീ ചൊന്നിടവെയതുലാ-
നന്ദനാം മാതുലൻ മേ
സ്തുത്യശ്രീമന്ദനതിഥിപു-
ജയ്ക്കു കോപ്പിട്ടു നിൽക്കും
പ്രത്യേകിച്ചും ഗൃഹികൾ തെളിവു
സ്നേഹിതന്മാരണഞ്ഞാൽ
സത്യം യുഷ്മാദൃശർ വരികിലോ
പിന്നെയോതേണ്ടതുണ്ടോ.

൨൪

വേണംപോലെ സുഖവിഭവ-
മാന്മുള്ളൊരൂണും കഴിഞ്ഞാ-
ച്ചേണാന്നീടുന്നൊരു ഗൃഹമുഖ-
പ്പികലൊന്നിച്ചിരിക്കെ
താണീടാതുളളൊരു കുതുകമാ-
നെന്റെ കാൽക്കൾ ചോദി-
പ്പാനായ് മന്മാതുലനഥ തുട-
ങ്ങീടുമെന്നിൽ പ്രിയത്താൽ.

ഭൂപ്രസംഗേശം

൨൫

ഉണ്ടാകും നിൻ പിറകിൽ മുറിയിൽ
കൂടുമാകാം ~~കുളി~~മുലം
വണ്ടാർകൂന്തൽപ്പൊലിയെഴുമെൻ
പ്രാണനാഥാ സുശീലാ
മിണ്ടാതേകണ്ടവിടെയവൾ നിൽ -
കുന്ന കായ്ക്കും മനസ്സിൽ
കണ്ടാലോചിച്ചുലിവൊടു പറ -
ഞ്ഞീടു സർവ്വം വിശേഷം.

൨൬

പുഷ്പാനന്ദം ചെറുതുസമയം
വാൽചൊല്ലി കഴിഞ്ഞാൽ
കിട്ടീടും തൽ സുതയെ വിരവിൽ
കാണുവാൻ സമ്മതം തേ
ഒട്ടും നേരം ക്ഷയരുതു നീ
വീട്ടിനുള്ളിൽ കടന്നെ -
ന്നിഷ്ടപ്രാണേശ്വരിയൊടു പറ
ഞ്ഞീടുവാനെൻറെ കായ്ക്കും.

൨൭

കാണെക്കാണെക്കൊടുകദനമാം
 തീയിനാൽ വാടിവാഴു-
 ന്നേണക്കണ്ണാൾ മണിയെയറിവാൻ-
 ലക്ഷണം ചൊൽകവേണോ
 വാനത്തിങ്കൽ പല വലിയ താ-
 രങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും താൻ
 ക്ഷീണശ്രീയാമുസൃപതി കലാ-
 ഭാഗികാട്ടേണ്ടതുണ്ടോ?

൨൮

കണ്ണീർവാത്തമുഖകമലമി-
 ന്നാമ്പൽ പോലായുമാമ്പൽ-
 ക്കണ്ണേറുന്നോരരുണിമയില-
 ശ്ലോണപത്മാഭമായും
 കണ്ടെക്കാമക്കമനിമണി, ഹാ!
 വിപ്രയോഗാഗ്നിയെത്ര
 യ്ക്കുണ്ടാക്കുന്ന തരുണികളിൽ വൻ-
 പാന്നുരൂപാന്തരങ്ങൾ.

ഭൂപസന്ദേശം

൨൯

മീതേമീതേവരുമഴലല-

ത്തള്ളലോത്തമ്പുചേരും
തോഴീവൃന്ദം പ്രിയയുടെ മന-
സ്സിന്നൊരാശ്വാസമേകാൻ
വായിച്ചീടും നളചരിതമോ-
ടൊത്തു ശാകുന്തളാദ്യം;
കേഴക്കണ്ണിക്കവയുമധികം
ദുഃഖമയ്യോ വളർത്തും.

൩൦

വീശിക്കൊണ്ടിന്നരികിലുപചാര-
ങ്ങൾ ചെയ്തങ്ങു നിൽക്കും
ദാസീചക്രം മമ വിഷയമായ്
ചൊല്ലിടാ വാത്തകേൾക്കേ
ശ്വാസോച്ഛവാസാൽ വദനകമലം
മങ്ങിനെഞ്ചെത്തുദഞ്ച-
ത്രാസം വ്യാപിച്ചുരസിജയുഗം
വേപനാപത്തിലാവാം.

ഭൂപസന്ദേശം

ന ൧

“വൈകുന്നല്ലോ സമയമിനിയും
പോകവേണ്ടേ കുളിക്കാൻ
ചാകാനോ നിൻ ശ്രമമിതു ശരിയ്ക്ക-
ണ്ടിടാതെത്രനാളായ്”
ശോകാദേവം മമജനനി താൻ
ചെല്ലവേ മെന്തമാന്റി-
ട്ടാകുംപോലെ ശയനതളിമം
വിട്ടെണ്ണീററീടുമാറാം.

ന ൨

ഏറും ക്ലേശാൽ നിജ നിയമകൃ-
ത്യങ്ങൾ കൈവിട്ടു കണ്ണി-
രാറാതെന്നും തറയിലലസ-
പ്പെട്ടു താനേകിടന്നോ
കാറും തോൽക്കും കബരിയെയഴി-
ച്ചാത്മചേടീജനാ, ചീ-
കാറുളോരാക്രിയ തുടരവേ
വേണ്ടവേണ്ടെന്നു ചെന്നോ.

ഭൂപ്രസംഗം

൩൩

ചേലത്തുവാലനിശമൊഴുകും
കണ്ണനിർ താൻ തുടച്ചും
നീലക്കേശം പെരിയ ചിടപൂ-
ണ്ടേകവേണിതമാനും
മേലത്യന്തം തടവിനമുഖം
മൂന്നുമായും നിനക്കാ-
ബാലപ്പെൺമാൻ മിഴിയെയവിടെ
ക്കാണുവാൻ സാദ്ധ്യമാകും.

൩൪

മാന്യസ്ഥാനത്തുചാടിവിശേ-
ഷസ്ഥലത്തു മുന്നം
കുന്നൽക്കണ്ണാൾ മണിയവളെ നീ-
ഹന്തകളുള്ളതല്ലോ
ഇന്നീമട്ടിൽ പെരുതുദയനീയാം-
ഗിയായ് ഭൂപതേ നി-
ന്നുനിൽക്കാണുന്നളവിലകതാർ.
പൊട്ടുമാറാം നിനക്കേം.

ന ൫

കയ്യും കൂപ്പി ബഹുമാനികൾ-
 നൊട്ടുറ്റത്തുമാറി
 പെയ്യും കണ്ണീരൊരുവിധമട-
 കാൻ ശ്രമിച്ചുണ്ടു നിൽക്കും
 മയ്യേൽക്കുണ്ഡം മണിയൊടു ഭവാൻ
 സാദരം ഭംഗിയായി
 പയ്യെച്ചൊന്നീടണമതുപ-
 മാധ്യമമോടെന്റെ കായും.

ന ൬

ആയ്യേ! സ്വേഗപരനതുലമാം
 ക്ഷേമമേകട്ടെ, തജി-
 ക്കേരം ഭുഖം സതി! തവശമി-
 ക്കട്ടെ, ദൈവപ്രസാദാൽ
 ഭൂരിത്രോസ്സുലകിലുവാ-
 കട്ടെ നിൻകാത്തുരുത്-
 സാരം യുഷ്മദം പ്രതവിധികൾ തൻ
 സൽഫലത്താലൻപേ.

൩൭

“ആരോഴായില്ലലഘുജഘനേ!
 നാളനിൻ കാന്തനേ ഞാൻ
 നേരേകണ്ടക്കുശലമൊഴിയാ-
 ലാശപസിപ്പിച്ചശേഷം
 ക്രൂരോടെനിൻസ്തരണമതുതാ-
 നിന്നൊരാധാരമായി-
 ടാരാതുളേളാരഴലൊടുവസി-
 കുന്നിതേ സാധുശീലൻ.

൩൮

ചേരാറില്ലാ കളികളിൽ, വിരു
 ന്നിന്നുപോലും ക്ഷണിച്ചാ-
 ലാരായാലും കഴിവൊഴിവിനു-
 ണഭാക്കിലോ പോകയില്ല
 പാരാതേരും വ്യസനമതിനാൽ
 തൻറ കൃത്യത്തെ വിട്ടി-
 പ്ലാരിൽ മറൊന്നിന്നു മവനമോ
 ചിന്തയില്ലെന്നു വന്നു.

ഭൂപ്രസംഗം

നന്ദൻ

“കാളീടുന്നാവിരഹകദംബം
മാറി മാലുർ മുണേ -
കാളം ശ്രേയസ്സോടമവികലാൻ -
നമയ നീ വസിപ്പാൻ,
കാളീപാദാംബുജമഖിലസ് -
വൽക്കരം ബീജമന്ത്രം
നാളികാക്ഷാഭൃമരവിനതം
കൃപിവാഴുന്നു നിത്യം.

രം

വേരിച്ചൊല്ലാർത്തിലകമേ നി -
ന്നോടോതുനന്തിനായ്
നേരിൽ കല്യാശയനവനയ -
ച്ചുള്ള സന്ദേശമിപ്പോൾ
നേരോടോതുനന്തിൻ തുടര -
ന്നിന്നു ഞാൻ വാക്കിൽ മുറും
സാരസ്വം മേ കുറവതു പൊര -
ത്തീടണം സാധുശീലേ.

൪൧

“ഓമൽപ്രാണേശ്വരി! മമ മനോ-
നായികേ! വല്ലഭേ! നിൻ
പൂമൈ പൂണാനിവനുകഴിവി-
ല്ലെന്നതോ വന്നുചേർന്നു
പ്രേമപ്രേരസം വചനമതു കേ-
ട്ടീടുവാനും ലഭിക്കാ-
ത്താമട്ടായി, ഇതുണയിവനുസ-
ങ്കല്പമാം ശിഷ്യമൊന്നേ.

൪൨

“സല്ലാപംതേ മധുരമൊഴി ഞാൻ.
കേട്ടിടുന്ന കളിച്ചി-
ന്നല്ലാസത്തിൽ തരുവിൽ മരുവും
കോകിലാലാപനത്തിൽ
ഘൃല്ലാംഭോജേമുഖവുമമലജ്യോ-
ത്സ്നയിൽ സ്നിഗ്ദ്ധഹാസം
ചില്ലീവല്ലിക്കളിതീരകളിൽ
കണ്ടുഞാനാശ്വസിപ്പൂ.

രന്ദ

“ഭദ്രാലാപേ! പകൽ നിനവിനാൽ
 നിന്നടുക്കൽ കഴിക്കാം
 പ്രത്യേകിച്ചും നിശകളിലമോ,
 ജീവിതം ദുസ്സഹം മേ,
 നിദ്രാഭാവം തന്നെ തവ കിനാ-
 വികലം കാൺകപോലും
 ദുസ്സാധം താൻ മതിമുഖി! മന-
 സ്സംഗമോയെങ്ങു പിന്നെ?”

രന്ദ

“ആരാമത്തിൽ ജീവിക്കുകരേ!
 നിന്റെ കൈകൊണ്ടുനട്ടോ-
 രോരോ റോസാച്ചെടികൾ നിറയെ-
 പൂവിടും കാലമായി
 നേരോതീടാമവയെയൊരുനോ-
 ക്കിന്നുനോക്കീടുവാനോ
 പോരാപൂന്തൊത്തൊളിമുറ്റത്തോ!
 ധൈര്യമെന്നുള്ളിനേതും.

൪൭

“മാലേറീടും കൊടിവിരഹം” മ--
 ക്കാമനാമാവിലാപം
 “ലീലാമഞ്ജു” പ്രഥിതകഥയി--
 ത്യാദിവാഴിച്ച കാലം
 ആലോചിച്ചോ ചെറുതുമബലേ!--
 മേലിൽ നാമും പിരിഞ്ഞീ
 വേലാതീതം വ്യഥയനുഭവി--
 ച്ചിടുമെന്നല്ലവം ഞാം.

൪൬

പൂ തിങ്ങിടും കളർപവനനിൽ
 സ്ഫീതമാം പ്രീതിചേരും
 പൈതരക്കുളളിനിയകളി ക--
 ണെന്ന നാമന്തിനേരം
 ജാതാമോദം മതിമുഖിവസി--
 ച്ചുള്ള വല്ലീനികുഞ്ജം
 നാഥേ! കാണുന്നളവിലളവി--
 ല്ലാതെ ഞാൻ കേണിടുന്നു.

ഭൂപസന്ദേശം

ര്

“ഇല്ലല്ലോതെല്ലൊരുശമന-
മിന്നെന്റെ താപത്തിനീനി-
ന്നല്ലൽപ്പാടാർത്തിട്ടുമളവിലോ
സങ്കടം കൂടിടുന്നു.
മല്ലക്കണ്ണാൾമണി, തവസമീ-
പത്തിലെത്തുന്നനേര-
ത്തല്ലാതേതും കുറവു മമ ദുഃ-
ഖത്തിനണ്ടാകയില്ല.

രവ

ആരാണോത്താലൊരുതണയിപി-
ന്നാരൊടോതാം മനസ്സിൽ-
പ്പാരം ചുറ്റിപ്പടരുമൊരു ദാ-
വാഗ്നിതൻ താപഭാരം
നേരായ് സ്നേഹിപ്പവരുമറിയു-
ന്നില്ല മറുളളവർ-
ളോരോ ദുഃഖം, സുഖം, സഹതാ-
പത്തിനോ മാറ്റമുണ്ടോ.

ഭൂപ്രസംഗം

രൻ

“നീളംകൂടുംനിശ്ശയമമേ!

പോയിനേരം വെളുക്കും

കാളാംഭോഭം നിറയുമതുവു

തീൻപൊന്നോണമേകും

നാളികാക്ഷികലമണിവധു-

രതമേ! യേവമോത്തുരം

ക്കാളീടം നിൻ വൃസനമൊരു മ-

ദ്രാശ്വസിപ്പിക്കുന്നിത്യം.

60

വിശ്വാസം താൻലകതിൽ മനു-

ഷ്യക്കു ചിത്തത്തിൽ നല്ലാ-

രാശ്വാസത്തേ ദിനമനു പുല-

ത്തുന്നു ള്ളവർ വരുമ്പോൾ

ഏറ്റുപലും വിധുമുഖി! കള-

ഞ്ഞവിൽ നമ്മൾക്കുമേലാൽ

സ്വപ്നാനന്ദം വരുമതുപരാ

വിശ്വസിച്ഛാശ്വസിക്ക.

ഒ

പ്രേഷാദോഭം മലയിലൊരുനാൾ
നാം നടന്നീടവേ, ഞാൻ
വെട്ടാ കേന്ദ്രമായിലമലേ
ലീലയാ ചെയ്തൊളിക്കേ
വിട്ടുച്ചെന്നെക്കണ്വനിതനാൾ
പോയിതെന്നുവൃദ്ധാൽ
കട്ടിപ്പൊൻമാൻമിഴിമണി, കര-
ഞ്ഞുള്ള തിന്നോമ്മയില്ലേ?"

ഒ

ചൊല്ലുമ്പോൾ നീ നൂവരമമ സ-
ന്ദേശമേവംകൃമത്തായ്
മല്ലുന്നാൾക്കുരുതരമൊരാ-
ഗ്ഗം സമുണ്ടാകുമല്ലോ
കുളകൂടാതിതുസകലവു
“ചുള്ളിറക്കാവിലമ്മ”-
യുള്ളിൽചേരം കൂപ്പയുടെ ഫലം
തന്നെയെന്നോതു നിൽക്കും.

൫൩

തീരംവേഗംവ്യഥ, വെച്ചിലിനാൽ
 ചുട്ടൊരീഭൂമിതന്നിൽ
 ഗൗരീ ചാരുസ്തിതസുധകന-
 ക്കെപ്പരം പെണ്ണുകൊള്ളാം
 പാരാതേവം സുഭൃശ്ശതരവിശ്വാ
 സ്തമുണ്ടായ് പെരുത്തുൾ -
 ത്താരിൽ ചെന്നാർദളമിഴിസുഖാ
 പൂണ്ടു വാണിടമല്ലോ.

൫൪

ഇഹമട്ടിൽതാനയിതുപ! മഹാ-
 രാജകാളം കഴിഞ്ഞുൾ
 പ്രേമത്തോടൊന്നുടയ ചെറുതാം
 ദൈത്യവും നിർമ്മിച്ചാൽ
 കാമപോലേ പലഭീശ്വസുഖാൽ
 സഞ്ചരിച്ചിട്ടു പിന്നെ
 ശ്രീമൻ! പോന്നീടുക തിരികെ നീ
 പെട്ടിയാലാ' പരത്തിൽ.

ഭൂപസന്ദേശം സമാപ്തം.

ശ്രീമേന്മു.